

З ІСТОРІЇ РОЗВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКИХ СОБАК У ГАЛИЧИНІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Висвітлено історичні аспекти діяльності Галицького клубу з догляду та дресування мисливських собак, який був організований при Галицькому мисливському товаристві на початку ХХ ст. Розглянуто нормативно-правові документи, які регулювали його діяльність, практичну діяльність із розведення мисливських собак, організацію мисливських виставок.

Ключові слова: Галичина, полювання, кінологія, мисливські собаки.

З початком використання мисливських собак на полюванні людина проводила їх відбір за мисливськими якостями. Поступово виводились породи собак із специфічними особливостями для певного виду полювання. На початку ХХ ст. організацією роботи з розведення мисливських собак зайнялися представники "Клубу з догляду та дресування мисливських собак".

Проведення історіографічного аналізу виявило науковців, які досліджували цю тематику. До цієї категорії належать Я. Острог, В. Соловій, А. Мнішек, які здебільшого публікували матеріали досліджень у журналі "Ловець" – друкованому органі Галицького мисливського товариства. Державне регулювання галузі мисливства у Галичині досі ще не стало об'єктом цілісного синтезного дослідження. Дотепер недостатньо дослідженими залишаються системи державного регулювання мисливства, зокрема розведення породистих мисливських собак, правового регулювання їх розведення та використання на полюванні.

Метою роботи є дослідження системи державного регулювання мисливства, впливу на нього суспільних відносин, розкриття еволюції законодавства, яке регламентувало використання мисливських собак під час полювання та висвітлення історичних аспектів розведення мисливських собак.

Мисливці завжди надавали велике значення мисливським собакам, які їм допомагали на полюванні. Особливу гордість польської фахової літератури з мисливства становить перша фахова книга графа Яна Острога (1565-1622) "Мисливство з гончаком", яка вийшла вперше друком у 1608 р. Надалі цю книгу перевидавали у 1608, 1643, 1649, 1797, 1859, 1902 рр. і всі наклади були повністю розпродані. Вона складалась із трьох розділів, які мали такі підрозділи: догляд за щенятами, годівля собак, вказівки щодо заходів у разі сказу, корости собаки, а також втрати голосу, опіків [1].

На початку ХХ ст. у Галичині набуває актуальності розведення високородних собак та їх фахове дресування з метою їх використання на полюванні на мисливські види тварин. Вперше пропозицію про утворення клубу з догляду та дресування мисливських собак вніс пан Кесселрінг. Під час підготовки проекту статуту він запропонував врахувати досвід Німеччини, де розведення мисливських собак було на досить високому рівні. Тому за осно-

ву було взято подібний німецький статут. На засіданні Галицького мисливського товариства від 4 березня 1905 р. було організовано "Клуб з догляду та дресування мисливських собак". Проект статуту затвердив намісник Галичини 23 травня 1905 р. [2].

Відповідно до затвердженого статуту, товариство було зареєстровано під назвою "Галицький клуб для догляду та дресування собак". Офіс клубу знаходився у Львові.

Товариство ставило перед собою такі завдання:

- за допомогою імпорту зразкових екземплярів мисливських собак, а також догляду за власними собаками створювати чисті породи мисливських собак таких порід, як: лягавих коротко- і довгошерстних, гончаків, нірних та фокстер'єрів;
- вживати всілякі заходи для розповсюдження відмінно вихованих і всебічно видресированих собак.

Для запровадження достовірного реєстру мисливських собак передбачалось вживати заходи, щоб всі собаки, які закуплені за допомогою клубу або придбані будь-яким іншим способом, будуть тавруватись порядковим номером, який буде витатуйований за допомогою спеціального обладнання.

Для більшого розповсюдження породистих мисливських собак також відповідно до статуту передбачалось, що придбані або виховані членами клубу собаки будуть передаватись таким чином: безплатне передавання членам клубу відповідно до черги; проведення лотерей розіграшу собак між членами клубу; дарування; продаж. З метою ведення реєстру мисливських собак стаття 6 статуту передбачала ведення реєстру розданих собак, а також відповідної родовідної книги мисливських собак.

Стаття 7 статуту визначала, що членом клубу могла бути кожна повнолітня особа за умови, що вона не притягалась до кримінальної відповідальності, а також виконувала вимоги, передбачені для отримання мисливського квитка, або могла виконувати обов'язки мисливської охорони.

Стаття 8 поділяла членів клубу на різні статуси, а саме: звичайні члени, члени-засновники та почесні члени, які мали великі заслуги у галузі кінології. Статус члена-засновника міг отримати кожен громадянин, який одноразово вніс до каси товариства 100 крон і зобов'язався платити щорічний внесок, передбачений для звичайних членів. Рішення про прийняття у члени клубу приймало його керівництво (стаття 9).

Стаття 10 визначала права членів, відповідно до якої всі члени клубу мали право бути учасниками і голосувати на зборах, а також бути обраними та вибрати керівництво клубу. Відповідно до статті 11, річна сума членських внесків до можливої її зміни становила 5 крон. Також передбачалось, що для професійних мисливців ця сума може бути зменшена, а почесні члени взагалі не будуть сплачувати членські внески.

Члени клубу, в яких було вилучено посвідчення мисливця, які вчинили дію, яка не відповідає етиці мисливства, які не виконували вимог статуту і правил поведінки в клубі або які шкодили інтересам клубу, могли бути виключені з клубу. Рішення про виключення з клубу приймало керівництво клу-

¹ Наук. керівник: проф. І.О. Дробот, д-р наук з державного управління

бу після перевірки фактів (стаття 12). Член клубу, якого виключили, не мав жодних прав до майна клубу. Автоматично позбавлялись членства у клубі особи, які впродовж трьох місяців після нагадування касира клубу не заплатили річних членських внесків. Рішення про виключення із клубу можна було оскаржити у Львівському суді (стаття 13).

Керівництво клубу складалось з п'яти членів, а саме: керівника, заступника, касира та двох членів (стаття 14). До функцій керівництва клубу належали рішення про прийняття або виключення членів клубу, складання бюджету клубу. Керівник клубу підписував усі рахунки клубу (стаття 15).

Стаття 16, яка стосувалась функцій членів клубу, визначала, що щорічно (по можливості у першому півріччі) скликались збори членів клубу, на яких керівництво подавало фінансовий звіт за попередній час, вибиралось за потреби керівництво клубу, ухвалювались зміни до статуту. У випадку, якщо член клубу не міг бути присутнім на зборах, він мав право віддати свій голос під час голосування іншому члену клубу. Рішення про закриття роботи клубу приймалось більшістю із присутніх членів зборів. Для скликання позачергових зборів клубу було потрібно, щоб 30 членів подали відповідне прохання керівникові клубу. Друкованим органом клубу був журнал "Ловець" (стаття 17). У випадку розпуску клубу, рішення про подальше використання майна клубу приймало керівництво клубу (стаття 18) [3].

Більш детально взаємовідносини клубу визначались правилами Галицького клубу з догляду та дресирування мисливських собак, які виходили із статутних вимог. Серед іншого були деталізовані взаємовідносини між членами клубу та клубом під час отримання мисливських собак, а саме безоплатного отримання собаки членом клубу. У цьому випадку претендент на отримання собаки повинен був дати письмову згоду про гарантію повернення собаки, яка була власністю клубу, а також підписати зобов'язання про виховання, догляд та дресирування собаки і використання собаки на полюванні.

Собака знаходилась в руках орендаря, поки він виконував правила догляду за собакою. В угоду також включались вимоги про те, що орендар собаки зобов'язувався на вимогу клубу послати собаку на виставку собак, але у цих випадках орендар собаки мав право на компенсацію коштів, витрачених на виставку. Використання самця для запліднення дозволялося, але лише для покриття самиць, які були власністю клубу. Орендар собаки-самця отримував від першого виводку запліднення у власність одне щеня. А власник суки отримував у двох щенят. Орендар суки повинен був доглядати за щенятами та собакою протягом 8 тижнів після народження щенят, а пізніше поступити відповідно до вказівок клубу.

Якщо собака загинула, то орендар собаки був зобов'язаний частину шкіри із татуванням передати уповноваженому делегату клубу. При оренді особливо цінних собак, які були імпортовані, керівництво клубу повинно було прийняти рішення щодо ветеринарного нагляду за ними. У випадку коли собаки не були придатні для полювання, орендарю собаки дозволялося її вбити. Щорічно із приплодів проводилася лотерея, на якій між членами клубу розігрувалась певна кількість щенят. Одна третя частина щенят розігрувалась між членами-засновниками клубу. Ці щенята переходили у постійну власність

членів клубу, які їх виграли. У цьому випадку на них покладався обов'язок парування цих собак лише з такою самою породою і лише з тими собаками, які були записані в родовідній книзі товариства. Із кожного виводку собак, які були виграні, члени клубу могли відібрати для своїх потреб одне щеня.

Іншим способом розповсюдження мисливських собак було дарування собак. Рішення про дарування собак приймалось винятково керівництвом клубу. Також мисливські собаки розповсюджувались шляхом продажу. Умови продажу були такі: орендарі собак, які їх орендували три роки, використовували самців для парування, а суки, які давали приплід, могли бути продані їх орендарям. Але власник собаки мав обов'язок дотримуватись таких зобов'язань, а саме:

- а) самці повинні були використовуватись для запліднення лише за посередництвом клубу, і за це власнику собаки-самця віддавалось одне щеня;
- б) використовувати самців лише для запліднення сук, які були записані в родовідні книги.

Продавати собак можна було виключно членам клубу. Після купівлі собак їх власники брали на себе зобов'язання не залишати членство у клубі впродовж наступних трьох років. Правила догляду за собаками полягали в тому, що собаки другого року життя не могли використовуватись для розмноження, а сука не могла вигодовувати більш ніж п'ять щенят.

У книзі родоводів, яку вело товариство, регламентувались записи всіх собак клубу, які використовувались членами клубу для розведення мисливських собак, що знаходились на території Галичини, і їх власник довів їх родові походження відповідними документами; собак, які знаходились у Галичині та не мали відповідних документів, але були старші двох років і мали відповідні показники, якими характеризується певна порода собак, і мисливські здібності на польових випробуваннях [4].

Для пропаганди розведення мисливських собак та для виконання своєї статутної діяльності широко застосовувалось проведення виставок. Відомо, що міжнародна виставка собак проводилась з 27 по 29 травня у Відні у виставковому палаці садового товариства. Організатором виставки був Австро-Угорський "Foxterrier-Club" у Відні [5]. Також виставки собак проводились у Галичині. Перша такого роду виставка була організована стараннями "Галицького клубу догляду та дресирування собак" і відбулась 4-5 липня 1908 р. [6].

Ця виставка була організована у виставковому павільйоні парку Кілінського (сучасний Стрийський парк) у Львові під протекторатом князя Андрія Любомирського. Для участі у виставці претендент, який виставляв собак, повинен був заповнити розлогий формуляр. Участь у виставці собак була платною і плата становила від 8 до 50 крон, залежно від виду випробувань, на яке передбачалось виставляти собаку. Також передбачались грошові винагороди власникам собак, а саме: за перше місце – 30 крон, друге – 20 крон, третє – 10 крон. Випробування проводились окремо для кожної породи собак. Для участі собаки у виставці передбачався ветеринарний огляд, який повинен був провести львівський ветеринарний лікар. Собаки, які були допуще-

ні до участі у виставці, забезпечувались безоплатним спеціальним харчуванням, яке було представлено фірмою Fattinger & CO з Відня.

Встановлювались обмеження щодо участі собак на виставці, а саме: до участі на виставці не допускали щенисти або відразу після пологів суки, собаки, які не піддавались виконанню наказів судді. Для відзначення собак встановлювали такі титули: "Чемпіон", "Переможець", а також похвальні грамоти. Рішення судді не можна було оскаржити в жодному із судів, але можна було внести протест до клубу протягом 8 днів після закінчення виставки, вмотивувавши протест та доплативши 20 крон, які будуть залишені в клубі, якщо керівництво клубу визнає протест необґрунтованим.

Для зручності учасників змагань секретаріат безкоштовно підготував плакати такого змісту: "Не годувати", "Не випускати", "Ціна продажі крон...". Всі інші оголошення на виставці можна було подавати лише за дозволом організаторів виставки. На дозволі повинна була стояти печатка клубу. Судді на виставці були Франц Краус – Штенгберг, Круше із Чернівців, Товарницький з Борислава, Каммерер із Відня. Керівниками виставки були Товарницький та Альберт Мнішек – віце-президент клубу [7].

Нагороди на виставці отримали собаки таких порід: з домашніх видів – бернардинці довгошерсті та короткошерсті, ньюфаундлі, шотландські вівчарки (коллі), бульдоги, німецькі боксери, італійські гончаки, спаніелі; з мисливських видів – короткошерсті німецькі гончаки, німецькі довгошерсті гончаки, поінтери, сеттери, англійські сеттери, ірландські сеттери, спаніелі, норні короткошерсті, норні карликові, норні довгошерсті, фокстер'єри, гончаки довгошерсті та короткошерсті [8].

Після закінчення виставки у тодішній фаховій галицькій пресі подавались схвальні відгуки про організовану виставку. Так, у виданні "Ловець" було написано, що перша виставка породистих собак, яка відбулась завдяки старанню "Галицького клубу з догляду та дресування собак" у співпраці з буковинською спілкою із розведення породистих собак, мала позитивний вплив на розведення мисливських собак. Особливе зацікавлення з'явилося до гончаків, яких на цій виставці було представлено 87 голів. Особливо добре був представлений напрям англійських гончих. У цьому напрямі добре постаралась псарня із світовою славою "My Darling". Завдяки виставці Галичина збагатилась привезеними на виставку породистими собаками, яких придбали галицькі мисливці. Велику подяку за організацію виставки було висловлено князю Андрію Любомирському, який здійснював патронат, та князю Вітольду Чарторийському, який своїми грошовими пожертвами сприяв проведенню виставки на високому рівні. Великі суми коштів і матеріальні пожертви у фонд виставки внесли графи Стадницький, Бельський, Скінський, Монтер, доктор Ямпольський, Дзіковський, Пашковський, Круше, проф. Хальбан, керівник буковинської спілки доглядачів собак пан Круше [9].

З підвищенням культури полювання та матеріального стану нації збільшувався інтерес до мисливського собаководства. Так, Німеччина, яка в мисливстві заслужено займала першість у Європі, на відповідному рівні провадила і мисливське собаководство. У 1927 р. було продано 20 млн кг дичини на 25 млн

марок. У тому ж році було витрачено 12 млн марок на догляд за собаками, тобто витрачено майже половину суми від реалізації м'яса диких тварин. Всього за рік у мисливському обороті було задіяно у Німеччині 130 млн марок, де десяту частину становили в обороті кошти від мисливського собаководства [10].

Висновки. Для об'єднання зусиль із розведення породистих мисливських собак у Галичині у 1905 р. організується "Клуб з догляду та дресування мисливських собак". Основним методом роботи клубу була організація мисливських виставок, розповсюдження племінних видів мисливських собак, ведення реєстру мисливських собак. Простежується стійка залежність, коли із зростанням рівня культури полювання та ефективності його ведення підвищується рівень використання собак у полюванні та роботи з розведення мисливських порід собак.

Тему правового регулювання розведення мисливських порід собак на території Галичини в період XIX – початку XX ст. практично зовсім не досліджували, тому для прийняття зважених управлінських рішень, які б ґрунтувались на культурі попередніх поколінь, необхідно надалі досліджувати цей напрям.

Література

1. Ostroga J. Myśliwstwo z ogary / J. Ostroga. – Warszawa : Redakcja "Łowca Polskiego", 1902. – S. 5-7.
2. Sołowij W. Klub dla hodowli i tresury psów myśliwskich / W. Sołowij // Łowiec. – 1905. – № 12. – S. 140-141.
3. Statut galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich // Łowiec. – 1905. – № 12. – S. 140-141.
4. Regulamin Galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich // Łowiec. – 1905. – № 12. – S. 144-145.
5. Międzynarodowa wystawa psów myśliwskich // Łowiec. – 1899. – № 8. – S. 96.
6. Wystawa psów wszystkich ras // Łowiec. – 1908. – № 11. – S. 121.
7. Program wystawy psów myśliwskich i zbytkownych urządzanej przez galic. Klub hodowli i tresury psów myśliwskich we Lwowie w dniach 4. i 5. lipca 1908 roku // Łowiec. – 1908. – № 11. – S. 127; – № 15. – S. 169-172.
8. Mniszek A.I. Powszechna wystawa psów rasowych we Lwowie / A.I. Mniszek // Łowiec. – 1908. – № 14. – S. 157-158.
9. Przegląd prasy zagranicznej // Łowiec Polski. – 1928. – № 21. – S. 330-331.

Против О.Р. Из истории разведения охотничьих собак в Галиции начала XX века

Отражены исторические аспекты деятельности Галицкого клуба из досмотра и дрессировки охотничьих собак, который был организован при Галицком охотничьем обществе в начале XX ст. Рассмотрены нормативно правовые документы, которые регулировали его деятельность, практическую деятельность из разведения охотничьих собак, организацию охотничьих выставок.

Ключевые слова: Галиция, охота, кинология, охотничьи собаки.

Protsiv O.P. From the history of breeding the hunting dogs in Galicia at the beginning of the 20th century

At this article it is showed the historical aspects of Galician club's activity on servicing and training of hunting dogs which was founded at the Galician hunting society in the beginning of the 20th century. It is showed the normative-legal documents which settled its activity, practical activity on breeding the hunting dogs, organization of hunting exhibition.

Keywords: Galicia, hunting, cynology, hunting dogs.